

BACHELOROPPGAVE

Grønn adferd

I hvilken grad er tidligere friluftslivsstudenter miljøbevisste og har en miljørelevant adferd?

Kandidatnummer 9 og 11

Friluftsliv

ID3-302

Desember, 2010

HØGSKULEN I
SOGN OG FJORDANE

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven er gjennomført med formål å finne ut i hvilken grad tidligere friluftslivsstudenter er miljøbevisste og om de har en miljørelevant adferd. Undersøkelsen ble gjennomført høsten 2010 i Sogndal. Resultatene bygger på intervju med fire tidligere friluftslivsstudenter som har studert bachelor ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Vi har tatt i bruk kvalitativ metode for å kunne besvare problemstillingen på god måte.

Resultatene av undersøkelsen tyder på at alle informantene har en grad av miljøbevissthet og/eller miljørelevant adferd. Vi har brukt Minde og Grytten (2004) sin modell om sammenhengen mellom miljøbevissthet, kunnskap, holdning og handling. Videre har vi plassert våre informanter inn i denne modellen etter hvor stor grad av miljøbevissthet og/eller miljørelevant adferd de har.

Vi ser at kunnskap er en viktig forutsetning for å kunne forstå miljøproblematikken, men i tillegg må holdninger skapes slik at individer har et ønske om å utføre miljørelevante handlinger. Dette er med på å danne et grunnlag for miljøbevissthet.

Nøkkelord: friluftslivsstudenter, miljøbevissthet, miljørelevant adferd, kunnskap

FORORD

Denne oppgaven ble gjennomført i forbindelse med B3 Friluftsliv, ved Høgskolen i Sogn og Fjordane, avdeling Idrett og Friluftsliv.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har vi hatt to hovedmål. Vi ville lære å skrive en bacheloroppgave, samtidig som vi ville få mer kunnskap om et tema vi synes er veldig spennende og interessant. Gjennom denne prosessen har vi muligens påvirket både samboere, familie, venner og forhåpentligvis også lærere til å få en mer miljøvennlig adferd og en mer miljøbevisst holdning.

Vi både tror og håper at dere lesere finner oppgaven spennende og interessant, samtidig som man kan ta faktaopplysningene med seg i diskusjoner, framtidige prosjekt eller studier.

Vi vil takke vår veileder Vegard Vereide for god veiledning. Og tusen takk til våre informanter.

God lesning!

Sogndal 15.desember 2010

Brit Vatne og Sara Dølvik Husbyn

Innholdsliste

1.0 Innledning	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema	5
1.2 Problemstilling	6
2.0 Teori	7
2.1 Bærekraftig utvikling.....	7
2.2 Friluftsliv – ett allsidig begrep.....	7
2.3 Miljøbevissthet	8
2.4 Miljørelevant adferd	8
2.4.1. Miljørelevant adferd i hverdagen	9
2.4.2. Miljørelevant adferd i fritiden	9
2.4.3. Miljørelevant adferd ved utøvelse av friluftsliv.....	10
2.5 Trender og engasjement.....	10
2.6 Friluftsliv – en vei til miljørelevant adferd	10
2.6.1. Sosialisering til friluftsliv og identitet	11
2.6.2. Kunnskap og læring	12
2.6.3. Natursyn	13
3.0 Metodisk tilnærming.....	14
3.1 Valg av metode	14
3.2 Utvalg.....	14
3.3 Intervju.....	15
3.4 Analyse.....	16
3.5 Reliabilitet og validitet	17
3.5.1 Vår rolle som forskere	17
4.0 Analyse	18
4.1 Sosialisering til friluftsliv	18
4.2 Natursyn	19
4.3 Miljørelevant adferd	20
4.3.1 Engasjement og trend	21
4.4 Miljørelevant adferd ved utøvelse av friluftsliv.....	23
4.5 Sammenheng mellom friluftsliv og miljøbevissthet?.....	26
4.6 Kunnskap og læring	26
5.0 Oppsummering og konklusjon	30
6.0 Litteraturliste.....	32
7.0 Vedlegg.....	36

1.0 Innledning

72 prosent av alle klimagassutslipp kommer fra private forbrukere. Utslippene øker med økt forbruk mener forskerne Glen Peters Cicero og Edgar Hertwich ved NTNU. De har studert karbonfotavtrykket til 73 land, og Norge kommer på 14 plass. Toppen består av USA og Canada (Folkevett, 2010). Som et av de rikeste landene i verden, er vi gjennom vårt forbruk, med på å varme opp kloden. Dette kommer frem i rapporten "Økologisk Utsyn, 2009". Her sies det at regjeringen må sette et øvre tak på det private forbruket, fordi vårt forbrukersamfunn truer klimaet og miljøet og fører til at de fattige landene ikke får økt sin levestandard.

Vestlandsforskning og SIFO har sett på miljøbelastningene til fritidsforbruket. Overraskende kommer tradisjonelt friluftsliv på tredjeplass etter feriereiser til venner og slekt, over aktiviteter med størst forbruk målt i energi (Bjerck m.fl, 2009). Utdanning blir pekt på som et av hovedsatsningsområde for å fremme bærekraftig utvikling. Her skapes det kunnskap og kan være veien mot miljøvennlige holdninger (Balanseakten, a). Bør ikke skolen som samfunnsaktør sammen med veiledere ta ansvar for å skape grønne holdninger hos studenter? Klimatrusselen henger over oss som en sort sky. Gjør vi noe med det?

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Vi studerer bachelor i friluftsliv på Høgskulen i Sogn og Fjordane. Vi ble inspirert av en oppgave som ble skrevet i fjor om samme tema. Vi ser at det er en generell mangel på kunnskap om temaet "miljøvennlig adferd" hos medelever. Derfor ville vi finne ut om tidligere friluftslivsstudenter har en miljørelevant adferd i dag. Vi skriver også om dette temaet for å få enda mer fokus på det og fordi vi selv er nysgjerrige.

I undervisningen på friluftslivsstudiet har vi lest tekster av økosofen Arne Næss. Vi mener dette utsagnet passer godt til det vi skriver om videre.

"Ingen økologisk diktator eller demokratisk valgt politiker kan, på tvers av folks verdiprioriteringer, tvinge gjennom de grunnleggende reformer som skal til på veien til global økologisk likevekt. Overvinnelse av krisen forutsetter altså en mentalitetsendring innen store lag av befolkningen." (Næss, 1974:81)

Næss mener at en mentalitetsendring må til. Befolkningen må få positive og "grønne" holdninger til miljøet. Dersom det brede lag av befolkningen har positive miljøholdninger, vil

det være lettere for politikerne å endre samfunnskursen og strukturen (Holden m.fl, 2009).
Finnes slike holdninger hos de som bruker naturen som et læringssted?

1.2 Problemstilling

”I hvilken grad er tidligere friluftslivsstudenter miljøbevisste og har en miljørelevant adferd?”

Vi definerer miljøbevissthet som å være opptatt av naturmiljøet som noe som er verdt å forstå, beskytte og bevare. Miljørelevant adferd definerer vi som bevisste eller ubevisste handlinger som er gode for miljøet. I dette inngår avfallsreducerende adferd, miljøvennlig forbruk, miljøvennlig transportadferd og miljøengasjement (Høyem, 2005).

Friluftslivsstudenter blir her forstått som studenter som har fullført bachelor i friluftsliv ved Høgskulen i Sogn og Fjordane, Sogndal.

2.0 Teori

Her vil vi presentere teori som vi mener er sentral for å belyse vår problemstilling. Analysen i kapittel 4 er knyttet opp mot denne teorien.

2.1 Bærekraftig utvikling

I 1987 kom Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (Brundtlandkommisjonen) ut med rapporten "Vår felles framtid". Hovedbudskapet i rapporten var at verden skulle ha en bærekraftig utvikling. Det er en utvikling som skal imøtekomme og ivareta dagens behov uten å svekke kommende generasjoner sine muligheter for å dekke sine behov. Bærekraftig utvikling har vært på dagsorden de siste tjue åra, hvor blant annet presset på jordas økosystem har vært sentralt (Finansdepartementet).

I 1992 ble Agenda 21 vedtatt av alle verdens land på en konferanse i regi av FN. Agenda 21 står for en bærekraftig utvikling i det 21.århundre og et av hovedsatsningsområdene er utdanning. *"Utdanning er avgjørende for å fremme bærekraftig utvikling forbedre menneskers evne til å løse miljø- og utviklingsproblemer"* (Balanseakten, a).

Den bærekraftige utviklingen skal ikke kun sikres gjennom regjeringer og internasjonale avtaler og organisasjoner, men også gjennom en bred allmenn deltakelse og aktiviteter på grasrotnivå (Balanseakten, b).

2.2 Friluftsliv – ett allsidig begrep

Definisjonen av friluftsliv varierer ut i fra subjektive tolkninger av begrepet. Vi vil i vår oppgave ta utgangspunkt i friluftslivsdefinisjonen fra Stortingsmelding 39, 2000-2001, om at friluftsliv er *"opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse"* (Miljøverndepartementet, 2000-2001:11).

"Friluftsliv som bidragsyter med tanke på naturvern, miljøutfordringer og økologisk krise ble tydelig artikulert i 1970-årene" (Leirhaug, 2010:133). Man begynte da å se konsekvensene av at det moderne samfunnet tok kvelertak på naturen. Friluftsliv skulle vise veien til et bærekraftig samfunn (Tordsson, 2002). I følge stortingsmelding nr. 39 (2001/2002) *"Friluftsliv – en vei til høyere livskvalitet"*, er det sentralt at friluftslivet blir drevet på en miljøvennlig og helsefremmende måte, og at det er knyttet opp mot en bærekraftig utvikling. Det står videre at *"en bærekraftig utvikling der vår livsstil og aktivitet i dag ikke er*

til skade for naturen og for fremtidige generasjoner, er en avgjørende målsetting for samfunnsutviklingen” (Miljøverndepartementet, 2000-2001:17).

2.3 Miljøbevissthet

Miljøbevissthet er et begrep som kan være vanskelig å definere. Den amerikanske forskeren Robert Gifford definerer miljøbevisste holdninger (environmental attitudes) som *“an individuals concern for the physical environment as something that is worthy of protection, understanding, or enhancement”* (Gifford, 2007:61).

Ut i fra denne definisjonen ser man at miljøbevissthet betyr å være opptatt av naturmiljøet som noe som er verdt å forstå, beskytte og bevare. Vi velger i oppgaven å støtte oss til denne definisjonen.

Videre kan man dele miljøbevisste holdninger inn i tre komponenter; den kognitive forstås som et individs kunnskap og forståelse for miljøet. Den affektive forstås som en persons emosjonelle holdninger til miljøet. Og den konative som er uttrykk for et individs adferd mot miljøet (Gifford, 2007). Her ser vi at kunnskap, holdning og handling er sentrale begrep, vi kommer tilbake til dette i avsnitt 2.6.2.

Resultater fra internasjonal forskning tyder på at de som driver med friluftslivsaktiviteter, ofte er mer opptatt av miljøet (Gifford, 2007). Utdanning er en viktig faktor som påvirker miljøbevisstheten, samtidig er det et mål at man gjennom utdanning skal fremme en bærekraftig utvikling. Studier av Gifford (2007) viser at studenter som har hatt miljøfag i utdannelsen sin, har signifikant større kunnskap om miljøet og engasjement enn de som ikke har hatt det. Dette viser at man i dagens skole bør ha mer fokus på miljøutdanning og miljøoppdragelse.

2.4 Miljørelevant adferd

Miljørelevant adferd er handlinger du gjør med tanke på miljøet. Noen gjør dem på grunn av at de er miljøbevisste, andre gjør dem fordi de er pålagt det eller blitt lært opp til dette. Høyem skriver at miljørelevant adferd *“kan beskrives gjennom miljøvennlig forbruk, miljøengasjement, avfallsreducerende adferd og miljøvennlig transportadferd”* (Høyem, 2005:60). Her er det snakk om en enkel og nøysom livsstil, gjenbruk og valg av produkter som ikke er miljøskadelige. Innenfor engasjement går det på formidling av verdier gjennom prat, handling og engasjement i organisasjoner. Avfallsreducerende adferd forstås som

resirkulering av avfall. Miljøvennlig transportadferd kan være å velge aktiviteter i nærområdet; heller bruke sykkel og kollektivt fremfor privatbil. Vi støtter oss til disse beskrivelsene og kommer til å bruke dem videre i oppgaven.

2.4.1. Miljørelevant adferd i hverdagen

I de siste årene har det vært mye snakk om de globale miljøproblemene med både oppvarming, ødeleggelse av ozonlaget og rasering av regnskogen. Også de *lokale* miljøproblemene blir tydeligere (Strumse, 2010). Hele 10 % av klimagassutslippene i Norge kommer fra den private bilkjøringen (Grønnhverdag). Utbygging av vannkraftverk og forsøpling av naturen er tegn vi ser daglig. Hvit snø har blitt svart, naturen må vike vei der det blir satt inn betong og mur i stedet. Vi bidrar også til det globale miljøproblemet ved å forbruke mer energi, samtidig som vi ikke engasjerer oss i debatten om det (Strumse, 2010). Samtidig viser undersøkelser at stadig flere mennesker blir mer bevisst hva de kjøper, bruker og hva de putter i seg. Det heller ofte mot et mer miljøvennlig valg. Det er ikke lengre greit å ha en bruk og kast holdning. Slike små handlinger tror mange ikke har så mye å si i den store sammenhengen, men sannheten er at det utgjør en stor forskjell (Pedersen, 2010) *"Hvis flere forbrukere etterspør miljømerkede klær, d.v.s. klær som er merket med de offisielle miljømerkene Svanen og Blomsten, så vil det bidra til å øke presset på aktørene"* (Jortveit, 2008). Dette fører også til en mer miljørelevant adferd i hverdagen.

2.4.2. Miljørelevant adferd i fritiden

"Fritidsforbruket omtrent en fjerdedel av de totale miljøbelastningene fra forbruk i Norge, og øker mer enn annet privat forbruk" (Bjerck m.fl, 2009:223). Allikevel har en *"grønnere hverdag"* stått mer i fokus enn en *"grønnere fritid"*. En av grunnene til dette kan være at fritid er forbundet med frihet, og at man da legger alle forpliktelser og ansvar vekk (Bjerck m.fl 2009). I den moderne fritidsnasjonen Norge har vi fått mer fritid, vi har fått mer penger som vi kan bruke på fritid, og det har utviklet seg et fritidsmarked hvor man kan kjøpe den lykken som fritiden skal representere (Säfvenbom, 2005). Man sparer penger til ferie og fritid, for så å kunne bruke et høyere beløp, kanskje fly til et annet sted, spise mer mat og unne seg noen ekstra ting. Samtidig finnes det også andre eksempel på hvordan fritiden kan være. Fritiden kan bli sett på som en "pedagogisk arena" for endring mot en mer miljøvennlig livsstil, sier Børge Dahle (Gjerustad, 2010). Paradoksalt nok viser det seg at aktive fritidsbrukere av natur er verstinger når det kommer til forbruk (Hille m.fl, 2008).

2.4.3. Miljørelevant adferd ved utøvelse av friluftsliv

Miljørelevant adferd må trekkes inn i friluftslivet for å kunne utøve et mer miljøvennlig friluftsliv. Høyem (2005) beskriver punkter innenfor miljørelevant adferd ved utøvelse av friluftsliv. Her settes det fokus på et miljøvennlig- forbruk, -engasjement, -avfallsreducerende handlinger og - transportadferd. Disse punktene gjør til at en greier å se en forskjell på et mer miljøvennlig friluftsliv enn et ikke så miljøvennlig friluftsliv. Man ser jo allikevel her at uansett form så er ikke friluftsliv miljøvennlig (Høyem, 2005).

Ideologien til fritid og den norske friluftslivstradisjonen bærer ikke preg av hedonisme og oppfordring til et stort forbruk. Det er tvert imot preget mot en antimaterialisme. Det finnes former for friluftsliv og fritid som trekkes i retninger med en lavere miljøbelastning (Bjerck m.fl, 2009).

2.5 Trender og engasjement

Det å være engasjert blir beskrevet som interesse, innblanding, deltakelse og begeistring. Det er forskjellige måter man kan engasjere seg på og være med på å påvirke. Når det gjelder det å forandre miljøet og hjelpe jorda vår, kan ikke hvert enkelt individ merke noen forskjell med de dagligdagse tiltakene de gjør. Men i det lange tidsperspektiv vil det komme til en belønning (Brun, 1998). Trender og moter er blitt mer og mer vanlig når man snakker om miljøproblematikken. Det har nærmest blitt "politisk korrekt" å være miljøbevisst og å ha en miljørelevant adferd. En trend eller mote blir beskrevet som en kollektiv adferd, gjerne over et stort geografisk område. Videre defineres fenomenet som *"tidsrike, sosiale og kulturelle mønstre som favoriseres av et stort antall mennesker"* (Bø, 2005:249). Trenden innen miljøproblematikken i dag må man se på som en positiv trend og engasjement. Det er bra at folk kildesorterer, handler i secondhand butikker, kjøper økologiske produkter og kjører el-bil. Utfordringen er å holde på denne trenden og engasjementet, og prøve så langt det er mulig å gjøre folk bevisste på hvorfor man bør være det.

2.6 Friluftsliv – en vei til miljørelevant adferd

Gjennom friluftsliv får man kjennskap til og kunnskap om naturen, og man lærer å bli glad i den. Da vil det også være naturlig at man vil ta vare på den. Jannicke Høyem gjennomførte i 2001 en studie av fotturister i Jotunheimen for å finne ut om aktiv utøvelse av friluftsliv var et grunnlag for miljøbevissthet og miljørelevant adferd. Resultatene tyder på at det ikke finnes en sammenheng (Høyem, 2005).

Faarlund skriver at man må oppleve et direkte møte med naturen. Dette møtet vil føre til naturvennskap. Gjennom å få kjennskap til naturen og fordype vennskapet, vil man endre livsførsel med glede (Leirhaug, 2010).

”friluftslivet griper oss med glede. Det blir ikke lenger et ork å bruke tog fremfor bil. Sykkel fremfor tog. Det er med glede vi endrer vaner. Det er en tjeneste for en venn. Det gjør livet lettere å leve for fuglene, fisken, skogen. Etter hvert som våre gledelige møter med kysten, skogen og fjellet utdyper kjennskapet fordypes også vennskapet.” (Faarlund 1989:96 i Leirhaug, 2010:135)

Faarlund viser tydelig med disse ord at friluftsliv er veien til et miljøvennlig samfunn. Som nevnt avsnitt 2.2.1 har Gifford (2007) funnet ut at mennesker som driver med friluftsliv ofte har mer miljøbevisste holdninger. Dette støttes av Vibecke Brun sin undersøkelse av 3000 videregående studenter om miljøadferd, hvor det kom frem at *”preferanse for å være i naturmiljøet er den enkeltfaktoren som bidrar mest til rapportert miljøadferd”* (Brun, 1998:145).

2.6.1. Sosialisering til friluftsliv og identitet

”Å drive med friluftsliv er ikke medfødt, men noe vi vanligvis lærer oss opp gjennom oppveksten. Vi må erfare og lære oss alt det praktiske som å kle oss og pakke sekken, men også hvorfor det er meningsfullt å være ute i alt slags vær. Denne prosessen beskrives ofte som sosialisering” (Odden, 2007:9).

Når i livet vi begynner med friluftsliv, synes å ha en sammenheng med om man vil utvikle en miljørelevant adferd. Tradisjonelt har sosialiseringen til friluftsliv foregått i familiene, såkalt primærsosialisering (Odden, 2007). Tor Egil Bagøien (2003) mener at denne form for sosialisering i barndommen er den gunstigste. Barns opplevelse i naturen og kjennskap til naturen kan på sikt føre til en verdiendring, slik at de senere kan gjøre fornuftige handlinger overfor miljøet. Gifford (2007) skriver at vår miljøidentitet trolig er basert på opplevelse gjennom barndommen.

Før var det vanlig at man gikk i sine foreldres fotspor og fulgte deres tradisjoner. Nå har det å skape en identitet blitt sterkere, så nå stilles spørsmålene ”hvem du er” og ”hva du skal bli?”. Dette blir opp til hvert enkelt individ. Valgene må være betydningsfulle og gi en mening for individet. Påvirkningen av det moderne samfunnet vil være med på å gjøre friluftslivet mer individualisert (Bischoff og Odden, 1999). *”Individualiseringen går i retning av den enkeltes*

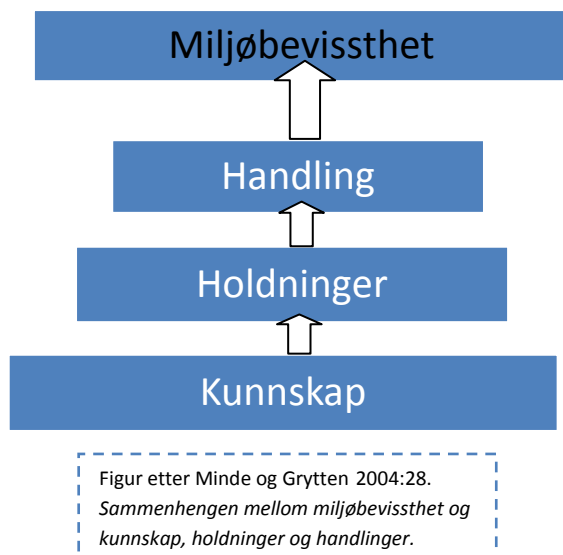
behov for å skape sin egen historie gjennom valg av aktiviteter, væremåte og handlinger - identitetsskaping” (Bischoff og Odden, 1999:4).

Mennesker er sosiale vesen som identifiserer seg med mennesker som er ”like”. I skolesammenheng betyr dette at vi i stor grad velger å omgås mennesker som har samme interesser og syn på ting. Det danner seg grupper og klikker. Påvirkningen innad i disse gruppene er stor. Det som blir diskutert og debattert i samvær, smitter (Bø, 2005).

Storm Mathisen skriver om kjøpepress blant ungdom. Kjøpepresset blir presentert som et sosialt press, og hun kommer frem til at det er store kommersielle aktører som spiller stor rolle i denne sammenhengen. Nye tilbud og produkter blir presentert, ofte direkte til ”lederne” i gruppa med høy sosialt status, og aktørene går mer og mer inn for å sponse dem personlig. Dette er med på å skape et miljø og kjøpepress der man føler man må stadig ha noe nytt for å være med ”i gjengen” eller for å oppnå en høyere status (Storm-Mathisen, 1998).

2.6.2. Kunnskap og læring

Man kan ikke utvikle miljøbevissthet kun ved å være ute i naturen. Veien til

miljøbevissthet er gjennom ervervelse av kunnskap slik at man kan utvikle holdninger, som igjen kan vise seg gjennom handlinger. Det kreves at man får en innsikt i sammenhengen i naturen og samspillet mellom mennesker og natur, slik at man utvikler holdninger og tanker. Videre må man ha et ønske om å omsette disse holdningene og tankene til handlinger. (Minde og Grytten, 2004).

”Viten om natur er et fundament for miljøbevissthet, en miljøbevissthet som forhåpentligvis, men ikke nødvendigvis, vil komme til uttrykk gjennom miljøvennlig adferd” (Nerland og Vikander 2002:178). Her ser vi at vi kan få kunnskap og viten om naturen gjennom friluftsliv, men man må i tillegg ha de rette holdningene og verdiene for å kunne ha en miljørelevant adferd. Dette bringer oss inn på begrepet natursyn.

2.6.3. Natursyn

Arne Næss har levert et viktig bidrag til biosentrisk etikk med sin økosofi. Hensikten med Næss' økosofi er å bidra til en endring av bevissthet som igjen kan føre til at mennesker handler annerledes i naturen. I den biosentriske etikken er det hverken mennesket eller naturen som står i sentrum, men livet i seg selv. Alt liv har moralsk status. Hvis vi ser på miljøkriser og miljøproblematikk gjennom et biosentrisk syn, vil det si at alt som lever har livsrett. Ikke bare som en ressurs for mennesket, men egenverdi i seg selv (Hanssen m.fl, 1996). Dette ser vi er i strid med det antroposentrisk natursynet, hvor mennesket står i sentrum. Dyrene og naturen er til som nyttegenstander for menneskene (Jacobsen, 2005).

3.0 Metodisk tilnærming

I kapittel 1 har vi redegjort for bakgrunnen for vår oppgave og problemstillingen. Vi har valgt å belyse vår problemstilling ved hjelp av kvalitative forskningsintervju. Dette kapittelet har til hensikt å begrunne vårt valg av metode og arbeidsmåte.

3.1 Valg av metode

Vi kunne velge mellom å bruke en kvantitativ eller en kvalitativ tilnærming. Felles for begge er at de *”har som sikte å bidra til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler innenfor dette”* (Holme og Solvang, 2003:73). Den grunnleggende forskjellen ligger i at innenfor kvantitativ metode omformer man data til tall og mengdestørrelser, mens gjennom den kvalitative metoden er det forskerens forståelse eller tolkning av informasjon som står i forgrunnen (Holme og Solvang, 2003).

Vi valgte å bruke kvalitativ foran kvantitativ metode, da vi ville komme tettere innpå informantene og få et dypere innblikk i deres tanker. Kvalitativ metode er et samlebegrep for flere ulike teknikker å samle inn data på. Man kan ha direkte observasjon, direkte deltaking, informant- og respondentintervju og dokumentanalyse (Holme og Solvang, 1996). Vi ville gjennomføre intervju da det er en god måte å få informasjon om informantene på. Da kunne de få snakke fritt, og si deres meninger om temaet vårt.

3.2 Utvalg

I vår problemstilling har vi konkretisert at vi vil ta utgangspunkt i tidligere friluftslivsstudenter og se om de er miljøbevisste og har en miljørelevant adferd. Vi valgte å begrense oss til studenter som befinner seg i Sogndal, både av tidsmessige og økonomiske årsaker. Vi håndplukket våre deltakere ut i fra hva vi visste om dem fra før. I følge Thagaard (2009) kalles dette strategisk utvalg. Man plukker de informantene som har kvalifikasjonene eller egenskapene som er vesentlige i forhold til problemstillingen. Vi fant ut at det mest hensiktsmessige var å intervju fire personer. Dette mest av hensyn til tidsperspektivet, og vi følte at dette ville være nok for å belyse vår oppgave.

Kort presentasjon av intervjuobjektene

Trine (26) fra Kolvereid vokste opp i en friluftslivsfamilie som var mye på tur. Hun gikk ett år på folkehøgskole i Lofoten før hun tok friluftsliv bachelor i Sogndal. Etterpå har hun tatt fysisk aktivitet og funksjonshemming ved NIH, og går nå på PPU i Sogndal. Tidligere dreide fritiden seg mest om håndball, mens nå er det klatring og ski som gjelder.

Tore (28) er oppvokst i Stryn. Han kommer ikke fra en friluftslivsfamilie, men begynte med guiding på Briksdalsbreen i en alder av 16 år. Senere fikk han sivilteneste på idrettsseksjonen på videregående skole i Stryn, hvor han fikk jobbe mye med friluftsliv. Han flyttet til Sogndal og startet på bachelor friluftsliv. Etter det begynte han å jobbe, og i dag er han daglig leder i en sportsbutikk. Han driver mye med aktiviteter som klatring og skikjøring.

Pål (28) er oppvokst i Oslo i en sportsfamilie. Han er vant til søndagsturer i Osломarka, i tillegg har han blitt glad i friluftsliv gjennom en kompis for ca ti år siden. Han flyttet til Sogndal for å studere friluftsliv og for å benytte seg av de fantastiske ski-mulighetene som finnes i dette området. Han er utdannet lærer og skriver nå masteroppgave samtidig som han jobber som vikar på en barneskole. Friluftsliv er fortsatt en stor del av livet til Pål, og han bruker mye tid på det sammen med kjæreste og venner.

Line (26) er født inn i en friluftslivsfamilie i Bergen. Hun har vært med på tur siden hun var liten. Før hun kom til Sogndal for å studere friluftsliv, studerte hun i Oslo. Nå har hun fått jobb innenfor Kunnskapsparken og trives veldig godt med det. Friluftsliv er fortsatt noe Line verdsetter høyt, og hun prøver å komme seg så mye ut som mulig med venner.

3.3 Intervju

Da vi hadde problemstillinga vår klar, gikk vi i gang med å formulere en intervjuguide. Det var viktig for oss at intervjuet skulle være halvstrukturert med åpne og ikke ledende spørsmål (Dalland, 2003). Vi valgte å dele intervjuguiden opp i hoveddeler hvor vi hadde et stort og åpent spørsmål i starten og mange underspørsmål underveis. Vi prøvde i størst mulig grad å la informantene snakke fritt. Dersom det stoppet opp eller vi ikke helt fikk tak i det vi var ute etter, stilte vi underspørsmål for å komme i dybden på temaet.

Under selve intervjuene var det en av oss som stilte spørsmålene, mens den andre var med som observatør. Dette gjorde vi for å fange opp kroppsspråk og tonefall. I etterkant satte vi

oss ned og gikk igjennom hva informanten hadde sagt og hvordan de uttrykte seg. Allerede etter første intervju klarte vi å danne oss et bilde av hvordan oppgaven kunne vinkles.

Vi prøvde å gjøre intervjusituasjonen mest mulig avslappet og behagelig slik at informanten følte seg tilpass og komfortabel, noe som bidro til at egne opplevelser og følelser kommer frem. Noe av det vanskeligste var å finne ut hvor mye vi skulle "avsløre" om problemstillingen i starten av intervjuet. Vi merket at etter hvert som informantene fikk tak i hva vi var ute etter, kunne svarene dreie over til å bli mer "politisk korrekte". Slik at de ikke skulle bli fremstilt som lite miljøvennlige.

Det første intervjuet ble også en pilotundersøkelse. Vi gjennomførte intervjuet etter den intervjuguiden vi hadde satt opp, som i utgangspunktet var veldig detaljert. I etterkant diskuterte vi om alle punktene var like relevante. Vi forandret på intervjuguiden til de neste intervjuene. Etter hvert som vi intervjuet, ble vi mer oppmerksomme på hvilken informasjon vi ville ha fra informantene våre. Vi valgte å bruke pilotintervjuet i oppgaven vår på lik linje med de andre, da mye av det som kom frem var relevant i forhold til oppgaven vår.

Vi tok opp intervjuene på lydfiler. Dette gjorde at vi i større grad kunne legge merke til kroppsspråk og ansiktsuttrykk hos informantene, istedenfor å notere. I etterkant transkriberte vi disse. *"Transkripsjon innebærer oversetting fra et muntlig språk, som har sine egne regler, til et skriftlig språk med helt andre regler"* (Kvale, 2009:104). Vi skrev ned ordrett det som ble sagt, men lot være å skrive ned små kommentarer fra oss som "ja", "mhm", "riktig" osv.

3.4 Analyse

Vi valgte oppgaven vår mest ut i fra egne interesser, dessuten er et tema som etter hvert har begynt å oppta oss i stor grad. Det førte automatisk til at vi hadde en forforståelse før vi gikk i gang med intervjuene. Dette kalles hermeneutikk. *"De tanker, inntrykk og følelser og den kunnskap vi har om emnet, er en ressurs og ikke et hinder for å tolke og forstå det fenomenet vi står overfor"* (Dalland, 2002:57). Vi brøt opp empirien i temaer og prøvde så å sette det sammen til en helhet. Det å veksle mellom delene og helheten gjorde at vi kom frem til en mer fullstendig forståelse (Dalland, 2002). Etter hvert som vi gjennomførte intervjuene og fikk en ny forståelse, tok vi denne med oss i den videre tolkningen. Vi begynte altså analysen allerede etter det første intervjuet. Thagaard (2009) skriver at dette er viktig slik at man kan

tilpasse og gjøre om det videre arbeidet i forhold til det materialet man tidligere har samlet inn. Vi syns at denne prosessen var den vanskeligste, men også den mest interessante. Her fikk vi være forskere, og samtidig jobbe frem noe som var vår eget.

3.5 Reliabilitet og validitet

Validiteten handler om at det vi kommer frem til skal være gyldig. Det er knyttet til tolkning av datamaterialet (Thagaard, 2009). I kvalitativ forskning er det lettere å ha en god validitet enn i kvantitativ forskning, med at man kan man endre og tilpasse spørsmålene underveis for å komme frem til de svarene man vil ha. Man kan styrke validiteten ved å gjøre forskningsprosessen gjennomiktig, ved å ha detaljerte beskrivelser av strategi og analysemetoder (Thagaard, 2009). Vi mener å ha redegjort den for prosessen vi har vært igjennom gjennom metodekapittelet, slik at leserne har fått innsikt i arbeidsmetoden vår.

Reliabilitet er knyttet til om forskningen er gjort på en *"pålitelig og tillitvekkende måte"* (Thagaard, 2009:198)". Et eksempel på dette kan være at det er flere forskere som gjør den samme forskningen og kommer frem til samme resultat. For å sikre en høy reliabilitet handler det om hvordan dataene har blitt behandlet (Thagaard, 2009). I vårt tilfelle var datamaterialet intervjuene. Vi prøvde i størst mulig grad å transkribere korrekt. En av oss transkriberte først, mens den andre hørte igjennom intervjuet samtidig som man leste transkriberingen. Dette kombinert med notater vi gjorde oss underveis under intervjuene, mener vi har gitt oss høy reliabilitet i dataen.

3.5.1 Vår rolle som forskere

Som forskere vil vi sette preg på oppgaven. Vi skriver om et tema som opptar oss i stor grad, og som vi stadig får en større forståelse for. Dette har positive sider ved at vi kjenner til kunnskap og teori på temaet. Samtidig som vi har en interesse og et engasjement som driver oss. Det negative var faren for å bli ensopret og kun se på oppgaven fra vår side. Vi har forsøkt å unngå dette gjennom arbeidet, ved at vi kontinuerlig har fått innspill fra utenforstående.

De resultatene vi har kommet frem til er basert på vår tolkning av dybdeintervju med fire tidligere friluftslivsstudenter. Vi mener ikke at dette er et grunnlag for å generalisere svarene til å gjelde flere. Vi mener at vi har kommet frem til et resultat som kan bidra til å sette fokus på temaet.

4.0 Analyse

I dette kapittelet vil vi legge frem resultatene fra intervjuene, og diskutere de opp mot teorien. Vi ville altså finne ut om friluftslivsstudenter har en miljørelevant adferd.

4.1 Sosialisering til friluftsliv

For å finne ut om studentene har en miljørelevant adferd, ville vi stille spørsmål rundt oppveksten og barndommen. Schei sier i et intervju med Bagøien (2003) at referansene fra barndommen, betyr mer for han enn lærdommen fra senere år på universitet, da barndomsreferansen er mer helhetlig. Dette med å få oppleve naturen som barn er viktig da barn har stor kapasitet for læring. Barn har en stor evne til innlevelse, og barn trenger ikke lange resonnement for å forstå at naturen er noe man må ta vare på (Miljøverndepartementet, 2000-2001). Vi syntes det var interessant å høre om barndomsopplevelser, og om informantene var bevisst når sosialiseringen til friluftslivet begynte. Vi mener at dette muligens kan ha ført til en miljørelevant adferd.

Trine forteller om oppveksten sin;

"Ja, er jo en aktiv familie der jeg kommer fra, så har vært mye på turer, hver søndag måtte vi jo på tur enten man ville det eller ikke, eller hva... men det setter vi jo bare pris på i ettertid, skjønte ikke det da, men det var veldig koselig og ofte så dro vi jo på ferieturer på fjellet og turer..." (Trine)

Også Line har samme erfaring fra barndommen;

"Jeg er oppvokst med at vi er veldig mye, alltid vært mye ute, har hytte på Haugastøl og har etter hvert fått småbruk uti fjorden her, så det har liksom alltid vært sånn at vi har hatt tilgjengelighet til å reise et sted uansett årstid, også har jo søndagsturene vært innflettet i livet mitt da, så helt siden jeg var liten, har jeg fått det inn under huden rett og slett." (Line)

Både Trine og Line har vokst opp med friluftsliv som en stor del av barndommen. De har fått en primærsosialisering til friluftsliv, hovedsakelig gjennom familien (Odden, 2007). Vi ser at spesielt Trine har reflektert over dette i etterkant, og sier at nå setter hun pris på friluftslivsfokuset som var i barndommen.

Pål har vokst opp i en familie som hovedsakelig drev med sport, men også søndagsturer i marka. Han sier han har gode minner fra barneårene, men at han først fikk øynene skikkelig opp for friluftsliv gjennom en kompis i tenårene.

Den av informantene som skiller seg ut når det kommer til sosialisering til friluftsliv er Tore. Han forteller at han er den eneste i familien som driver med friluftsliv, og at det er *”egentlig ingen i familien som skjønner hvorfor jeg skal holde på med friluftsliv heller”*.

Her ser vi at han ikke har fått den samme opplevelsen av friluftsliv i barndommen som de andre. Han har i større grad fått en sekundærsosialisering til friluftsliv. Ikke gjennom familie og venner, men gjennom nye områder, militærtjeneste og studieplass (Odden, 2007).

Vi tolker svarene fra informantene som at sosialisering til friluftsliv i barndommen er viktig, da man i tidlig alder lærer å bli kjent med naturen og blir glad i den. Videre i analysen kommer vi til å trekke paralleller tilbake til dette avsnittet.

4.2 Natursyn

Dersom man skal ha en miljørelevant adferd er et biosentrisk natursyn et godt utgangspunkt. Da ser man på naturen som noe som har egenverdi, og vi som mennesker er likestilte med, og avhengig av (Hanssen m.fl, 1996). Dette synet passer også godt inn i ideologien om en bærekraftig utvikling. Vi skal ikke drive rovdrift på naturen, men forvalte den på en måte som gjør at de kommende generasjoner har muligheter til å dekke sine behov. Vi stilte informantene spørsmål om hvordan de ville beskrive sitt forhold til naturen. Line nevnte raskt at hun var veldig opptatt av sporsløs ferdsel, og at hun blir *”utrolig provosert over de som ikke tar hensyn til det”*. Hun sier også at hun ikke er så glad i inngrep i naturen. Men hun sier at hvis dette skal skje, må det være på en bærekraftig måte. *”Det gjelder når det er bygging av hytter og sånn, fleste nordmenn vil ha hytte på fjellet og de vil ha hus i byen, så da må man finne de bærekraftige løsningene.”*

Pål sier han har et mer romantisk syn på det. Han nevner debatten om monsternestene i Hardanger. Han mener at naturen *”er verneverdig uavhengige av mennesker da, for jeg mener at naturen har egenverdi”*. Han gir et eksempel:

”Nå jeg går tur eller er alene i skogen. Blir så forbanna om jeg kommer til et strekke, ødelegger det følelsen når man går. Et romantisk bilde, men menneske skapte endringer er jeg ikke så glad i.” (Pål)

Hans personlige syn er at naturen har egenverdi. Han sier at man må se ting i et større perspektiv. *”Om ikke naturen har det bra, har ikke vi det bra.”* Dette ser vi er i samsvar med det biosentriske natursynet hvor man ser på naturen som noe som har egenverdi (Hanssen m.fl, 1996).

Trine har fått et annet syn på naturen etter å ha vært mye på tur. *”Det har gjort til det at jeg har mer lyst til å ta vare på naturen”*. Et ønske om å ta vare på naturen er et godt utgangspunkt for å kunne utvikle en miljørelevant adferd. Da har man kjennskap til naturen. Videre er det viktig å utvikle holdninger slik at man har vilje til å ha en miljørelevant adferd.

Vi ser at alle setter pris på naturen, men i forskjellige grad. Line og Pål gir uttrykk for et biosentrisk natursyn hvor naturen har egenverdi. Pål er mer reflektert, og han drar frem konkrete eksempler. Trine og Tore uttrykker seg mer generelt. De går ikke noe dypere enn at de har blitt mer glad i naturen etter hvert som de er på tur, og derfor har et ønske om å bevare den.

4.3 Miljørelevant adferd

Som skrevet tidligere er økt forbruk med på å true klimaet. Det er de private som er de største forbrukerne (Hille m.fl, 2008). Heldigvis har dagens forbrukere endret syn i det siste ved at det stilles mer miljøvennlige krav til husholdningene ved mer bruk av økologiske varer og ikke lengre bruk og kast holdning. Det holder ikke bare at de store industribedriftene gjør en innsats, det krever også endringer i folks hverdag (Pedersen, 2010).

Alle våre informanter har ulikt syn på akkurat dette, når vi spurte om de i forhold til miljørelevant adferd i hverdagen gjorde noen bevisste valg?

Tore sier ærlig at han egentlig ikke tenker så mye på dette:

”Litt vanskelig å si det da, for vi er jo pålagt det her i Sogndal. Nei for å si det sånn, jeg kjøper jo vann på flaske så jeg er ikke noe bedre enn andre på den måten, jeg kjører jo heller bil på jobb enn å gå på jobb. Så det er vel, jeg tror ikke jeg gjør noe spesielt...” (Tore)

Tore gjør ikke noen bevisste miljøvalg i hverdagen, men gjør de tingene han blir pålagt, som eksempelvis søppelsortering i Sogndal. Det samme gjør en stor andel av befolkningen. Man gjør det man får beskjed om, for eksempel at man må legge i ti kroner i handlevogna, gjør at man går og setter den på plass igjen. Det er her de politiske vedtakene kommer inn. Vår ansvarlighet og valg blir påvirket nettopp av dette, som å kjøpe røyk over disken og at pornografiske blader skal være dekket til i butikken (Asdal og Jacobsen, 2009). Dette bekrefter at en stor del av befolkningen tenker i samme baner som Tore. Blir de pålagt noe, gjør de det. Kanskje må styresmaktene komme med flere vedtak som fremmer en mer miljøvennlig adferd og samtidig jobber mot en bærekraftig utvikling?

Både Trine og Line prøver å spare på strømmen, både for å få ned strømregningen og med tanke på miljøet. De har helt fra de var små fått inn miljørelevante hverdagslige tiltak som for eksempel kildesortering. Her viser de til en miljørelevant adferd helt fra de var små, selv om miljøbevisstheten ikke nødvendigvis var der.

” mmmm.....jeg kan jo begynne i boligen da, prøver å spare på strømmen, godt isolert, men prøver å ikke ha altfor høy temperatur, slå av lys der vi ikke er i huset. Mat, rykte på meg å kjøpe først og fremst ordentlig mat, mat som jeg ser på som ikke er ferdigfabrikat. Miljøvennlig ikke miljøvennlig. Først og fremst prisen jeg ser på. Er ikke så rik som student. Men på Coop her i Sogndal selger de økologiske produkter relativt billig.” (Pål)

Det viser tydelig at Pål har reflektert over dette og prøver avhengig av økonomien å ta bevisste valg. Sparer han strøm, både for miljøet sin del og lommeboken, kan han kjøpe mer økologiske varer. Han har også sagt at hans far var en *”spik og spare fyr”* og slike verdier har han fått med seg hjemmefra. Vi konkluderer med at det å være student kombinert med å ta miljøvennlige valg ikke alltid er like enkelt da bankkontoen sier noe annet enn det man ofte vil.

Når vi prater med Pål gjentar han gang på gang at vi må tenke enda større innenfor miljøproblemene. Dette gjør at Pål havner nære toppen på Minde og Grytten sin modell for miljøbevissthet (avsnitt 2.6.2). Kunnskap, holdninger, handlinger er veien til miljøbevissthet (Minde og Grytten, 2004). Dette bekrefter det Pål sier.

”Helhetlig bilde på ting er viktig uansett hva man prater om, miljøet handler ikke bare om de enkelttiltaka vi gjør i hverdagen, men sånn som jeg sier jeg leser mye avis, magasiner, klima leser jeg, folkevett fra framtiden i våre hender. Så når jeg leser sånn, så lærer man mer, og når man lærer mer, forstår man mer, og når man forstår kan man gjøre noe med det. En ting er å stole på noe andre sier annen ting er å stole på det man leser og lære seg selv. Tror det er viktig.” (Pål)

Dette fører samtalen naturlig inn på et nytt tema som engasjement.

4.3.1 Engasjement og trend

Det å gjøre noe med miljøproblemene i verden, må man se på som et langsiktig prosjekt. Selv om hvert enkelt individ ikke ser noen endring med de tiltakene man gjør i hverdagen, hjelper det i det store og hele (Brun, 1998). Journalistikk, media og tv er en viktig del av hverdagen. På den måten holder vi oss oppdatert (Sundqvist, 2003). Vi spør våre informanter om hvordan de er i forhold til engasjement og miljø.

Trine har en søster som jobber i regnskogfondet. Hun er veldig aktiv når hun forteller om hennes arbeid og alt det fæle som skjer i regnskogen. Hun sier *"at hun blir påvirket ubevisst men bevisst gjennom alle samtalene og diskusjonene de har rundt dette temaet"*. Hun sier også at menneskene nå til dags ikke gjør noen endringer så lenge de ikke kjenner det på kroppen, og klimakrisen kjenner man ikke direkte på kroppen enda. Dette understreker det Brun (1998) skrev om at hvert enkelt individ ikke vil merke noen forskjell med de dagligdagse tiltakene, men i det lange løp vil vi få en belønning. Vi tolker dette som at når Trine lærer mye gjennom sin søster, får hun kunnskap om dette temaet, noe som gjør at hun engasjerer seg innenfor dette. Hun er også veldig engasjert når hun forteller om alle indianerhøvdingene, konferansene og hva som skjer med regnskogen, noe som igjen påvirker oss.

Også i friluftsliv kan man ha miljørelevant adferd innenfor engasjement som går på å ta vare på naturen, være en rollemodell, være med i organisasjoner og påvirke venner og familie (Høyem, 2005). Line har tidligere vært med i naturvernforbundet, og hun hadde ikke lengre svar på hvorfor hun ikke var det nå. Hun har lært gjennom sin tid både i studie og jobb at *"jeg veldig klar på å uttrykke meg på om noe skal skje, ikke at min stemme kan ha noe å si på å avgjøre noe, men da er det i hvert fall en stemme som sier for eller mot en sak"*.

Line forteller også at jobben hennes handler mye om å skape ting og finne løsninger. Dette tar hun også med seg inne i miljøproblematikken;

"Men jeg har blitt veldig mye mer reflektert over sånne ting nå da, før var jeg litt mer sånn ååå du kan ikke bygge ut her og der og du kan ikke gjøre det, man kan ikke bare si det, man må komme med et alternativ. Det er jo det det handler om og finne andre løsninger, og ikke bare ta et standpunkt til at du er imot, det hjelper ikke, strømmen skal fram, folk vil ikke gå ned i strøm liksom, det er da må du komme med noe annet." (Line)

Pål er interessert og opptatt av hva som skjer i verden. Han følger med på nyheter, leser relevante magasiner og vil ha kunnskap om dette når det kommer til en diskusjon. Dette tolker vi som at han både viser dette ved handling og eventuelt prøver å påvirke andre.

"Om man kommer til en debatt og man sier naturen er verneverdig og blir ødelagt, blir man sett på som en freak, det er litt synd synes jeg." (Pål)

"Jaa, man blir jo påpusha i Norge. (...)Så har du folk som har vunnet nobels fredspris pga klimaforskning, så man får det jo inn om man vil det eller ikke, i hvert fall her i Norge. Tror også vi er flinke til å stikke det under stolen for og si det sånn." (Tore)

Både Pål og Tore holder seg oppdatert på det som skjer. Pål vil gjerne holde seg oppdatert og er engasjert i selve problematikken både for sin egen del og for å kunne påvirke andre. Dette er i tråd med det Høyem (2005) skriver om miljøengasjement og formidling av miljøverdier.

Tore følger med på nyheter og er generelt oppdatert innenfor dette temaet, og mener vi i Norge ikke har noe valg når det gjelder å være oppdatert på miljøproblemene i og med at det er i media hele tiden.

I avsnittet 2.3 om "miljørelevant adferd" skrev vi om trender. Ikke bare har det blitt "in" å være miljøbevisst. Mange antar også at folk som driver med friluftsliv er miljøbevisste i større grad enn andre (Gifford, 2007). Vi kom innpå temaet trend og mote, og både Pål og Tore har meninger om dette temaet og miljøbevissthet.

"Har blitt veldig in å være miljøbevisst. Lage egne klær, lage mat fra bunnen av. Det har jeg kikket litt på." (Pål)

"Jeg tror nok at folk som driver med friluftsliv tror og vil tro at de er mer miljøvennlig enn andre, men tror ikke at det stemmer. Jeg tror veldig mye går på trender, mange gjør det fordi det er trendy." (Pål)

"Men det er ingen som er mer bevisst enn andre, men de skulle ønske det, mange som gir uttrykk for det. En trend kanskje. . Du har jo ekstrem tilfelle som Nils Faarlund, eller han Arne Næss var jo det." (Tore)

Her ser vi at begge benytter seg av begrepet trender. Kanskje vi kan se det i sammenheng med miljøet de bor i. I Sogndal er det kanskje "in" å være miljøbevisst, men ikke mange har videreutviklet denne tanken og omsatt den til mer miljørelevant adferd.

4.4 Miljørelevant adferd ved utøvelse av friluftsliv.

Som tidligere nevnt kommer tradisjonelt friluftsliv på tredje plass over aktiviteter med størst forbruk målt i energi (Bjerck m.fl, 2009). Det settes mer fokus på friluftsliv og sportsutstyr nå enn på 1900- tallet da man klarte seg lenge med en vindjakke, en ullgenser og en bukse. Dette er i stor grad med på å påvirke forbruket (Døving og Klepp, 2009). Tidligere skrev vi at Høyem (2005) beskriver en mer miljørelevant adferd innenfor friluftslivet. Når man driver med friluftsliv, er man avhengige av utstyr. Det er flere måter man kan skaffe seg utstyr på. Hvilke krav skal man stille til utstyret og hvordan man skal bli kvitt det. Vi spurte derfor vår informanter hvilket forhold de hadde til utstyr og om de var opptatt av dette?

”Jeg tenker egentlig gjennom det jeg kjøper. Aldri gjort impuls kjøp på sånn dyrt utstyr, og om jeg kjøper, så har jeg tenkt gjennom det og da bruker jeg. (...). Kvalitet og funksjon og om det er riktig for meg, nå tenker jeg på ski da. Ikke hvordan det ser ut, men det er et pluss om det er fint.” (Trine)

Tidligere har vi skrevet at gjennom friluftsliv i barndommen lager man et godt grunnlag for å utvikle miljøbevissthet (Gifford, 2007). I og med at Trine alltid har vært bevisst på hva hun kjøper av utstyr, ingen impuls kjøp og hun kjøper kvalitetsvarer, mener vi det kan ha en sammenheng med at hun har vokst opp med friluftsliv.

Line mener mye av det samme som Trine.

”Jeg er opptatt av utstyr, det er jeg. Men jeg prøver liksom ikke å, jeg er ikke den som har alt for å si det sånn. Jeg skifter ut når det blir slitt, men selvfølgelig man blir jo opptatt av det når man bor i dette området på det når man bor her hvor det er så mye fokus på det.” (Line)

Selv om ideologien til norsk fritid og friluftsliv ikke har en oppfordring til stort forbruk, men heller kanskje det motsatte, antimaterialisme (Bjerck m.fl, 2009), mener både Trine og Line at det er mye fokus på utstyr her i Sogndal. Bø (2005) skriver at vi mennesker er sosiale vesener, det dannes klikker og det smitter. Storm Mathisen (1998) skriver også at kjøpepress kan beskrives som et sosialt press, og det er tydelig at dette har skjedd i noen miljø i Sogndal, der det gjelder å ha nytt utstyr og nye friluftslivsklær ofte.

”Jeg har vel på meg at jeg har de eldste klatreskoa i klatrevegggen med hull i, jeg drøyer det sinnsykt lenge med å skifte klatresele og sånne ting. Så sånn sett har jeg vel kanskje ikke det nyeste og beste hele tida.(...) Først og fremst så kjøper jeg stort sett testvinnere. Og de sier jo at har man jo bra utstyr så har man jo en bedre tur, og jeg vil ha en bedre tur og derfor har jeg bra utstyr, man blir jo forbruker uansett.” (Tore)

Pål er også glad i utstyr. Når vi spurte om han var opptatt av utstyr fikk vi i svar:

”Jeg vil ikke si veldig. Hvis jeg sammenligner meg med andre vil jeg ikke si veldig. (...)opptatt av at det jeg kjøper skal være bra, holde lenge og duge til det jeg vil det skal duge til. (...) også tenker jeg litt på miljøet også, ikke at jeg først og fremst går inn og sjekker profiler til merkene. (...). Man må se ting i det store bildet. Ikke bare se på profilen. Kan jo ikke si at om man kjøper 1000 Stormbergting, er jo ikke det miljøvennlig.” (Pål)

Alle vår informanter er opptatt av at utstyret de kjøper skal holde, så de går heller for kvalitet enn kvantitet. Dette forsterkes av det Døving og Klepp (2009) skriver om at vi heller skal kjøpe riktige ”skatter” til klær enn mange billige klesplagg for å spare vårt felles miljø. Tore kjøper ulikt utstyr til de ulike årstidene. Trine og Line blir litt mer påvirket av miljøet i Sogndal, men samtidig greier de å være bevisst på det de kjøper. Pål er den eneste som

nevner miljømerket utstyr. Vi tolker det slik at han har satt seg inn i det, og om det miljømerkede utstyret holder kvalitet, kjøper han gjerne det.

Transport

Noe av det viktigste private forbrukere kan bidra med er å redusere klimagassutslippene som kommer fra privat bilkjøring. Hele 10 % av klimagassutslippene til Norge kommer nettopp fra dette. Enkle tiltak er å reise mindre og mer miljøvennlig (Grønn hverdag). Bil har blitt en viktig del av friluftslivet for å komme seg til ulike steder. Synet på bil og transport var forskjellig hos våre informanter. Line startet med å si hun *"gjærne skulle hatt bil, men har ikke råd"*. I løpet av intervjuet forandret hun mening, slik at hun kunne gi et mer "politisk korrekt" svar ved å si at hun ikke har bil. Om det er på grunn av miljøet eller fordi hun ikke har råd, var hun ikke sikker på. Pål bruker privat bil når han skal på tur. Han er nesten litt flau når han sier at de av og til kjører flere halvfulle biler enn de burde gjort. *"En stor bakside på friluftslivsaktivitetene er at man lager store svarte fotavtrykk. Man kjører mye bil og man kjøper mye utstyr"*. For Tore spiller bilen en viktig rolle i hans friluftsliv; *"(...) det viktigste friluftslivsutstyret mitt er bilen, og den forurensar."* (Tore)

Det er tydelig at bilen er viktig for alle informantene og noe de er avhengige av for å komme seg til steder der de bedriver friluftslivet. Trine er helt ærlig og sier at *"kollektivt er jeg ikke så flink på å bruke, og tar gjerne fly hjem om det er billig"*. Fly forurensar tretti ganger mer enn tog (Pedersen, 2010). De miljøgassene et fly slipper ut lever forholdsvis i en kort periode, men allikevel kan det ha stor effekt på miljøforurensning (Holden m.fl, 2009). Hvorfor stilles det ikke da strengere krav til flyselskapene både om dyrere billetter og færre avganger? På den måten ville kanskje flere valgt et mer miljøvennlig framkomstmiddel?

Line reiser sjelden på tur uten at hun er med venner som har bil.

"Jeg har vært dårlig på å sjekke bussmulighetene da. Det har på en måte ikke vært. Men også litt for at du blir bundet til de busstidene, at du begynner å komme seg opp, også må du snu for at du skal rekke en buss." (Line)

I Sogndal er det veldig mange som driver med friluftsliv, og de er ofte avhengig av å dra et stykke for å komme seg på tur. Gjennom det Line forteller tolker vi det som at kanskje kollektivtransport i Sogndal ikke er særlig attraktivt når man skal på tur. Dette forsterkes av det Holden m.fl. (2009) skriver om at dersom kollektivmulighetene i et område er bedre, kan

det skape mindre behov for bil. Dette kan igjen være med på å gjøre hverdagen og samfunnet mer miljøvennlig.

4.5 Sammenheng mellom friluftsliv og miljøbevissthet?

Gifford (2007) skriver at man kan anta at det er en sammenheng mellom det å drive friluftsliv og det å være miljøbevisst. Vi spurte informantene våre om de tror at det er en sammenheng mellom det å drive friluftsliv og det å være miljøbevisst.

”Kan være det. For en kan jo, at en blir glad i naturen da når en er på tur, og da vil en jo automatisk ta vare på den. Det er jo flere og flere som driver med friluftsliv, og da er det enda viktigere å ta vare på den enn at den ødelegges” (Trine)

Trine sier at gjennom opphold i naturen, vil man bli glad i den. Man kan se dette opp i mot det Faarlund sier om naturkjennskap. Dersom man blir kjent med naturen, vil man med glede endre livsførsel (Leirhaug, 2010).

”Jeg tror nok at folk som driver med friluftsliv tror og vil tro at de er mer miljøvennlig enn andre, men tror ikke at det stemmer.” (Pål)

”Gjennomsnittelig nei. Viss du tar teorien da, du har sikkert i klart i hodet kor mange som drive friluftsliv. Så er det jækla mange som driver friluftsliv, tur i marka, så en gjennomsnittelig friluftslivsperson er jo alle, så vanskelig å sette de i bås på den måten.” (Tore)

Tidligere skrev vi at det er mulig å ha et mer miljøvennlig friluftsliv med en mer miljøvennlig adferd enn om man ikke tenkte på miljøet i det hele tatt. Både Pål og Tore tror ikke det er en sammenheng mellom det å være miljøbevisst og det å drive med friluftsliv. Allikevel gjennom intervjuene med våre informanter, får vi en antydning av at de prøver å ha en mer miljørelevant adferd når de bedriver friluftsliv, noe som samsvarer med noen av punktene innenfor miljørelevant adferd i friluftslivet til Høyem (2005).

4.6 Kunnskap og læring

Gjennom skole og utdanning er det som tidligere nevnt at man skal fremme en bærekraftig utvikling. Miljørelevant adferd vil være et viktig ledd for å oppnå dette. Enkelt personer og individ må bidra helt nede på grasrotnivå. En viktig vei til miljørelevant adferd, er gjennom miljøbevissthet. Som nevnt i avsnitt 2.6.2 mener Minde og Grytten (2004) at veien til miljøbevissthet er gjennom kunnskap, holdning og handling. Gjennom friluftslivsstudiet har informantene tilbrakt mye tid ute i friluft og tilegnet seg kunnskap. Videre er det interessant å se om denne kunnskapen har utviklet seg til holdninger og til en mer miljørelevant adferd.

Vi så det derfor som naturlig å spørre om på hvilken måte og i hvilken grad friluftslivsstudiet har påvirket miljøbevisstheten deres.

Line trekker frem opplevelsene og samhörigheten gjennom turene som ting som har påvirket og utviklet henne.

"(...) det å oppleve ting sammen, hvor viktig det er, og på mange måter har det hjulpet meg å bli en mer kreativ person da, for du får en del ideer og innspill (...)Og eksponere seg selv, det å tørre og drite seg ut og litt sånn." (Line)

Videre sier hun at

"Friluftslivsstudiet her (i Sogndal vår anm.) ble på en måte en forlengelse til det jeg hadde gjort før, jeg hadde jo gått på sommer som vinter, så hadde jo fått mye fra der, og jeg hadde jo friluftsliv som valgfag på vgs (...)så derfor syns jeg det er vanskelig å si hva det studiet her har gjort med tenkemåten min, tror det har forsterket både tanker og meninger." (Line)

Her ser vi at Line ikke nevner begrepet miljøbevissthet. Men hun snakker om tanker og meninger. Kanskje kan dette tyde på at det i studiet ikke har vært fokus på temaer som miljøbevissthet og miljørelevant adferd.

Pål mener at studiet kombinert med miljøet han har hengt i og hans forhold til naturen, har gjort at han har blitt mer miljøbevisst. Han beskriver hvordan han tror det ville vært hvis han hadde valgt et annet studie:

"Hvis jeg hadde valgt annerledes på vgs, hoppa inn i noe annet, økonomi, BI hadde jeg sikkert vært helt annerledes. Kjøpt meg masse ski og dratt til St. Anton hver uke. Tror vi blir så påvirket av folk samfunnet rundt oss. Jeg har såpass lite tro på mennesker. At vi blir påvirket av de menneskene vi er med. Hadde ikke vært den samme (...) Jeg var ikke like bevisst før, alltid litt identitet av å være miljøbevisst, var ikke så mange i klassen som var det eller, vil ikke legge skyld på skolen av at jeg har blitt det, mer miljøet jeg har hengt i." (Pål)

Vi ser at Pål har kjennskap til begrepet miljøbevissthet, og vet hva det innebærer. Han trekker frem det sosiale miljøet som den faktoren som har påvirket miljøbevisstheten hans mest. Vi mennesker blir påvirket av omgivelsene våre, noe Inge Bø bekrefter da han skriver at man blir påvirket mye i de gruppene man "henger i" (Bø, 2005). Av informantene er det Pål som trekker dette mest frem. Dette kan tyde på at han var del av et sosialt miljø som hadde fokus på dette. Dersom klima og miljø blir mye diskutert, har det lett for å smitte over.

Alt henger sammen

Pål nevner veldig ofte i intervjuet at vi må se ting i en større helhet. Miljøproblematikken handler ikke kun om sporløs ferdsel, som er noe de andre informantene stadig trekker frem.

Han trekker frem en episode fra studiet:

”Tilbake til det jeg var på i stad, helhetsbilde. Man må se på det større, stort bilde. Når lærerne gir bort innpakka fox, ser han /hun om vi kaster på oss papiret når vi er ferdige å spise den, første møte jeg fikk med, jeg tror ikke noen som la det fra seg, men altså sånn, så om noen hadde gjort det, er det bedre det enn at læreren kjøper seg fire gore tex jakker i frankrike, eller at man tar med alt mulig dill dall for å vise hva vi skal ha på vintertur, da kan vi heller kaste tre pakker med fox enn å kjøpe alt det. Det er jo ikke sammenheng i den adferden der rett og slett.” (Pål)

Her ser vi at dette er noe som Pål har reflektert over på bakgrunn av kunnskap. Kunnskapen har han tilegnet seg gjennom engasjement i form av å følge med i media på hva som skjer og gjennom et sosialt miljø som har hatt stort fokus på det. Dette har gjort at han har fått enn større forståelse. Han har i dag bevisste holdninger og gjør miljøvennlige handlinger for å komme nærmere sitt ideal. Dette bekreftes med utsagnet til Bischoff og Odden der de skriver at *”Individualiseringen går i retning av den enkeltes behov for å skape sin egen historie gjennom valg av aktiviteter, væremåte og handlinger - identitetsskaping”* (Bischoff og Odden, 1999:4).

Trine sier hun har blitt mer bevisst når det kommer til sporløs ferdsel. Noe det var stort fokus på gjennom hele studiet. Ellers trekker hun frem at det å ikke skade naturen opptar henne. *”Jeg har jo blitt mer bevisst på det. Men samtidig så er det andre ting som har gjort det. Ikke bare friluftsliv studiet. Jeg tror jeg hadde blitt enda mer bevisst om vi hadde hatt et fag om det.”* Her kommer vi tilbake til kunnskap og læring. Gjennom å ha et fag som er mer spesialisert mot miljø, ville kanskje bevisstheten blant studentene vært høyere. Da første steg på vei mot miljøbevissthet er kunnskap (jf. figur i kap. 2.6.2).

Tore trekker frem at teorien er det som har påvirket han mest i løpet av studiet. Han sier han har fått mer kunnskap og teori for å forklare ting, men sier rett ut at han ikke har blitt mer miljøbevisst etter studiet. Dette viser tilbake til det Grytten og Minde (2004) skriver om at både holdninger og handlinger er en forutsetning for å utvikle miljøbevissthet. Dette tolker vi som at Tore er på steg en på figuren i kapittel 2.6.2.

Gjennom kunnskap og opplæring i skolen vil man kunne påvirke elever og studenter til en mer miljørelevant adferd, noe som er et ledd for å oppnå bærekraftig utvikling. Vi ser at av våre informanter er det kun en som mener at studiet har påvirket han til en mer miljøbevisst adferd, og da ikke direkte gjennom studiet, men gjennom det sosiale miljøet han har hengt i.

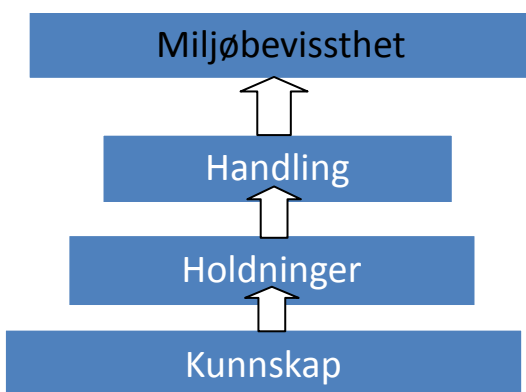
5.0 Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har vi intervjuet tidligere friluftslivsstudenter ved Høgskolen i Sogn og fjordane og spurt om deres forhold til miljøet og miljørelevant adferd. Hvor bevisst er deres handlinger, hvem og hva påvirket dem og når ble de introdusert for friluftsliv. Vi fikk inntrykk av at alle informantene har en form for miljøbevissthet og/eller miljørelevant adferd.

En av informantene ble kjent med friluftslivet i tenårene og havnet i et miljø som var opptatt av dette. Informanten vil skape sin identitet som en miljøbevisst person og ha en miljørelevant adferd. To av informantene vokste opp med friluftsliv og ble lært opp til en miljørelevant adferd, men de har ikke utviklet miljøbevissthet. Den siste informanten er vokst opp med hverken friluftsliv eller en miljørelevant adferd. Han holder seg oppdatert og møter miljødebatten, men engasjerer seg ikke noe utover det.

Alle informantene gav uttrykk for at de til en viss grad hadde blitt påvirket til miljøbevissthet gjennom friluftslivsstudiet. En av informantene hadde blitt mer bevisst i forhold til det å sette teori opp mot problemet og fikk dermed mer kunnskap. To av informantene ble mer bevisste på adferden når de var på skoletur, men mente de burde hatt et eget fag om dette. Den siste informanten ble indirekte påvirket av studiet, gjennom det sosiale miljøet som var i klassen.

I forhold til hverdag og fritid hadde informantene ulike meninger. En av informantene var bevisst på sine handlinger og prøvde å ha en miljørelevant adferd så langt økonomien tillot. To av informantene hadde i noen grad en miljørelevant adferd i hverdagen, men da mest for å spare penger. Derimot når de var på tur, var de mer bevisst på den miljørelevante adferden. Den siste informanten gjorde ikke noen bevisste valg i hverdagen og i fritiden for å spare miljøet.

Figur etter Minde og Grytten 2004:28.
Sammenhengen mellom miljøbevissthet og kunnskap, holdninger og handlinger.

Vi har valgt å sette informantene inn i Minde og Gryttens modell (2004) for å se på hvor i prosessen de befinner seg med hensyn til miljøbevissthet. Vi plasserer dem ut fra de svarene vi har fått og de tolkninger vi har gjort under intervjuene.

Det er tydelig at en av informantene har miljørelevant adferd, er miljøbevisst og i tillegg opptatt av at det er viktig å se på helheten når det kommer til miljøproblematikken. Vi mener at informanten når høyt opp på modellen. To av informantene har en miljørelevant adferd, men er ikke bevisste på det. Derfor plasseres de midt på modellen. Den siste informanten har mye kunnskap om dette temaet, men har ikke endret noen holdninger og handlinger. Dette gjør til at denne informanten havner nederst på modellen.

Vi ser at kunnskap er en viktig forutsetning for å kunne forstå miljøproblematikken, men i tillegg må holdninger skapes slik at individer har et ønske om å utføre miljørelevante handlinger. Dette er med på å danne et grunnlag for miljøbevissthet.

"Undervurder aldri enkeltmenneskets evne til å forandre verden." (Mahatma Gandhi)

6.0 Litteraturliste

- Asdal, K. og Jacobsen, E. (2009) Å bære forbrukeransvar. I: Asdal, K. og Jacobsen, E. red. *Forbrukerens ansvar*. 1.utg. Cappelen Damm AS. s. 9-30.
- Bagøien, T.E. (2003) *Barn i friluft. Om verdifullt friluftsliv*. 3.utg. Oslo, Sebu Forlag.
- Bjerck, M., Klepp I.G. og Vittersø G. (2009) Fritidsforbruk, frihet og miljøansvar. I: Asdal, K. og Jacobsen, E. red. *Forbrukerens ansvar*. 1.utg. Cappelen Damm AS. s. 223-249.
- Brun, W. (1998) Hvordan kan miljøatferd forklares? En studie av tidsperspektiv og miljørelaterte holdninger som prediktorer for miljøatferd. I: Strumse, E. red. (1998): *Faglig mangfold – nyttig kunnskap. Rapport fra det tredje og fjerde programseminaret om Miljøbetinget livskvalitet*. Oslo, Norges forskningsråd. s. 129-155.
- Bø, I. (2005) *Påvirkning og kontroll – om hvordan vi former hverandre*. 1.utg. Bergen. Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2000) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 3.utg. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Døving, R. og Klepp, I.G. (2009) Avlæring av ansvar. I: Asdal, K. og Jacobsen, E. red. *Forbrukerens ansvar*. 1.utg. Cappelen Damm AS. s.113-143.
- Hanssen, H.S., Leer-Salvesen, P. og Aase, A. (1996) *Natur og mennesker. En miljøhistorie*. 1.utg. Oslo, Universitetsforlaget.
- Hille, J., Lerøy Sataøen, H., Nyborg Storm, H. og Aall, C. (2008) *Miljøbelastningen av norsk forbruk og produksjon 1987-2007*. Rapport 2008-2. Sogndal, Vestlandsforskning.
- Holden, E., Linnerud, K. og Schlaupitz, H. (2009) *Transport og miljø*. 1.utg. Trondheim, Tapir akademiske forlag.
- Holme, I. M. og Solvang, B. K. (2003) *Metodevalg og metodebruk*. 3.utg. Oslo, Tano Aschehoug
- Høyem, J. (2005) *Aktiv utøvelse av friluftsliv – et grunnlag for miljøbevissthet og miljørelevant adferd?* Hovedfagsoppgave. Oslo, Norges Idrettshøgskole.

- Jakobsen, T.G. (2005) Antroposentrisk og ikke- antroposentrisk økofilosofi. Del 1 i *Økosofi – økologi evolusjonsteori og transformativ læring*. Trondheim, Tapir Akademiske Forlag.
- Kvale, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. 2.utg. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Leirhaug, P.E. (2010) Grepet av natur? – om friluftsliv, naturvennskap og miljøkrise. I: Dahle, B. (2010): *Arven og gleden – et festskrift til naturen*. Trondheim, Tapir akademisk forlag, s. 133 – 140.
- Miljøverndepartementet (2000/2001) *En vei til høyere livskvalitet*. St.meld. nr. 39 (2000/2001). Oslo, Miljøverndepartementet.
- Minde, K.B. og Grytten, O.H. (2004) *Miljøbevisst og bærekraftig*. 1.utg. Bergen, Fagbokforlaget.
- Nerland, J.E., Vikander, N.O. (2002) Kunnskap og friluftsliv. Viten om naturen – et glemt fundament i friluftslivssammenheng. I: *Rapport fra konferansen Forskning i Friluft, Øyer 19.-20. november 2002*. Friluftslivets Fellesorganisasjon, s. 166-198.
- Næss, A. (1974) *Økologi, samfunn og livsstil*. 4.utg. Universitetsforlaget.
- Säfvenbom, R. (2005) *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Sundqvist, G. (2003) *Uthållig utveckling*. 1.utg. Lund, Sverige, Studentlitteratur.
- Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. 3.utg. Bergen, Fagbokforlaget.
- Tordsson, B. (2002) "Friluftsliv og de store nasjonale prosjektene". Innlegg på FRIFO seminar 2002.

Internettkilder

Balanseakten (a) *Hvorfor Utdanning for Bærekraftig Utvikling* [Internett] Balanseakten.

Tilgjengelig på: <http://www.balanseakten.dk/index.php?lang=no&page=6>

[Nedlastet 25.11.2010]

Balanseakten (b) *Hvorfor Utdanning for Bærekraftig Utvikling* [Internett] Balanseakten

Tilgjengelig på: <http://www.balanseakten.dk/index.php?lang=no&page=7>

[Nedlastet 25.11.2010]

Bischoff, A. og Odden A.(1999): *Ungdom og friluftsliv - endringer i lys av*

modernitetsprosesser [Internett] TEORA - Telemark Open Research Archive.

Tilgjengelig på: <http://teora.hit.no/dspace/bitstream/2282/676/1/natsam.pdf>

[Nedlastet 12.12.2010]

Finansdepartementet. *Bærekraftig utvikling* [Internett] Regjeringen. Tilgjengelig på:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/barekraftig_utvikling.html?id=1333%2

[0](#) [Nedlastet 14.12.2010]

Gjerustad, T. E. (2007) *Ikke alt friluftsliv er miljøvennlig* [Internett] Forskning. Tilgjengelig på:

<http://www.forskning.no/artikler/2007/november/1194447248.39>

[Nedlastet 08.12.2010]

Grønn hverdag. *Tema transport* [Internett] Grønn hverdag. Tilgjengelig på:

<http://gronnhverdag.no/nor/Transport>

[Nedlastet 08.12.2010]

Hille, J. (2010) *Økologisk utsyn* [Internett] Framtiden i våre hender. Tilgjengelig på:

<http://www.framtiden.no/201001102753/pressemeldinger/forbruk/forbruksrekorder-truer-miljoet.html>

[Nedlastet 25.11.2010]

Jortveit, I.N. (2008) *Nye klær er ikke rene* [Internett] Ung. Tilgjengelig på:

http://www.ung.no/shop/1932_Nye_kl%C3%A6r_er_ikke_rene.html

[Nedlastet 12.12.2010]

Odden, A. (2007) *Friluftslivets utfordringer* [Internett] Friluftslivets Fellesorganisasjon.

Tilgjengelig på: <http://www.frifo.no/default.asp?WCI=file&WCE=794>

[Nedlastet 11.12.2010]

Pedersen, A. M. (2010) *Miljøvennlig hverdag* [Internett] Norges Naturvernforbund.

Tilgjengelig på: http://naturvernforbundet.no/miljoevennlig_hverdag/miljoevennlig-hverdag-article141-159.html

[Nedlastet 25.11.2010]

Storm-Mathisen, A. (1998) *Kjøpepress... hva er det for noe*. Arbeidsrapport 4/98 [Internett]

Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFO). Tilgjengelig på:

http://www.sifo.no/files/file48382_arbeidsrapport_1998-4web.pdf

[Nedlastet 12.12.2010]

Strumse, E. (2007) *Psykologiske perspektiver på forholdet mellom menneske og natur*

[Internett] Tidsskrift for norsk psykologforening. Tilgjengelig på:

http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=28682&a=2

[Nedlastet 06.12.2010]

Tidsskrift

Framtiden i våre hender (2010) *Folkevett* 32.årgang nr 2; 7.

7.0 Vedlegg

VEDLEGG 1 – Infoskriv til informanter

Infoskriv til informanter

Med dette ønsker vi å invitere deg til å delta som intervjuperson i vår bachelor oppgave. Intervjuene er en del av bacheloroppgaven vår på friluftslivstudiet ved Høgskulen i Sogn og Fjordane.

PROSJEKTET

I oppgaven vår tar vi utgangspunkt i personer som har fullført en bachelorgrad i friluftsliv ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Vi ønsker å finne ut om denne bachelorgraden har bidratt til holdningsendring og endring i adferd i forhold til naturen og miljøet.

INTERVJUET

- Intervjuet vil foregå som en samtale mellom deg og oss. En av oss vil lede intervjuet, mens den andre observerer. Vi vil stille deg spørsmål omkring deg og ditt hverdagsliv, ditt forhold til fritid og friluftsliv og om friluftslivstudiet.
- Samtalen vil bli tatt opp på lydbånd, og senere transkribert.
- Intervjuene vil foregå på et sted vi blir enige om i fellesskap.
- Når vi stiller deg spørsmålene skal du være klar over at det finnes ikke noe rett eller galt svar på spørsmålene. Vi vil at du skal reflektere over de, og svare det som føles riktig for deg.

- Innen en uke etter intervjuet, skal det være transkribert, og du vil få det tilsendt i fulltekst. Da har du muligheter til å komme med kommentarer, før du gir oss klarsignal til å bruke det.
- Alle intervjupersonene blir anonymisert i oppgaven

- Vi vil gjerne at du skriver under på at du samtykker i at den informasjonen du gir oss, kan brukes i bacheloroppgaven vår. Informasjonen vil ikke bli brukt i andre sammenhenger.

Sogndal høsten 2010

Sara Dølvik Husbyn og Brit Vatne

Underskrift: _____ Sted/Dato: _____

VEDLEGG 2 – Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Personalia og livssituasjon – kan du si hvem du er og fortelle litt om deg selv?

- Navn og alder
- Hjemsted
- Bor nå
- Jobb og utdanning

Hverdagsliv - Hvordan ser en vanlig hverdag/uke ut?

- Ettermiddager og helger?
- Gi eksempel på aktiviteter, med hvem, hvor ofte, hvor, transport.
- Har din fritid endret seg de siste årene?

Friluftslivsprofil – kan du fortelle om ditt friluftsliv?

- Hvor lenge har du drevet med friluftsliv?
- Hva eller hvem fikk deg til å begynne med friluftsliv?
- Hvilke typer friluftsliv driver du med?
- Avstand til turområdene, transport?
- Er du opptatt av utstyr i friluftsliv?
  - Hva legger du vekt på når du kjøper utstyr?
  - Handler du ofte på impuls?
  - Har du kjøpt utstyr du ikke har brukt?
  - Selger du utstyr du ikke bruker?
- Hvordan vil du beskrive ditt forhold til naturen?
- Påvirker friluftslivet ditt forholdet ditt til naturen?
- Har friluftslivet påvirket måten du lever på i hverdagen? På hvilken måte?

Friluftslivsstudiet - hvordan har friluftslivsstudiet påvirket deg?

- Har du endret synet på naturen etter å ha studert friluftsliv?
- Har du blitt mer miljøbevisst etter studiet?

Miljørelevant adferd i hverdagen – tar du noen bevisste valg i hverdagen for å ta vare på miljøet?

- Hvilke bevisste valg har du gjort i forhold til miljøet?
- Hvordan opptrer du i forhold til miljøet?
  - Forbruk
    - Strøm – oppvarming av hus/leilighet, vann, standby (Pc,Tv)
    - Klær og tekstiler – når kjøpte du sist klær? Hvor ofte handler du klær? Gjenvinning av klær? Byttesirkler?
    - Hushold – Kjøper du bevisst svanemerkede artikler? Avfallshåndtering.

- Matvarer – handler du ofte på butikken? Økologisk? Tar pose på butikken eller har du med handlenett?
- Reise – Når og hvorfor brukte du bilen sist? Bruker du bilen daglig? Når fløy du sist? Til hvor? Hvor ofte flyr du i løpet av et år?
- Er det noe skille mellom miljøbevisstheten din i hverdagen og på fritiden/tur?
- Har du engasjert deg i forhold til miljøspørsmål?(aktiv/passiv)
- Tror du at ditt forhold til natur og friluftsliv har påvirket din bevissthet i forhold til miljø?
- Mener du at det er en sammenheng mellom det å drive friluftsliv og det å handle miljøbevisst?

Har du noen kommentarer til oppgaven vår?